Zbirka

UNIVERSITY OF TORONTO
VELUT ARBOR ÆVO

НАРОДНА БІБЛЇОТЕКА.

Рік I. 1. лютого. Число 4.

ЗБІРКА

Чернівці.

З друкарнї тов. „Руска Рада“, під зарядом Івана Захарка.

„Народна Бібліотека“

виходить книжочками в обємі двох аркушів друку (32 сторін) два рази на місяць кождого 1 і 15 дня. Кожда така книжечка становить для себе цілість.

В *„Народній Бібліотеці“* будуть містити ся найкрасші оповіданя та поезиї і найцікавійші наукові розвідки, та хосенні поучаючі писаня.

Книжечки „Народної Бібліотеки“ будуть переважно з образками.

Річна передплата виносить лиш 4 кор.; піврічно 2 кор. Передплата річна до Німеччини виносить 5 корон, до Росиї 3 рублї, до Америки 1½ доляра. Поодиноке число „Народної Бібліотеки“ коштує з пересилкою **25 сотиків.**

На оказ висилаєть ся лиш за надісланєм марки листової за 25 сотиків. Коли-ж відтак запренумеруєть ся, то се вчисляєть ся до передплати

На кредит не висилаєть ся.

„Народна Бібліотека“ повинна знаходити ся в кождій читальні і в кождій руській хатї.

Чим більше буде передплатників, тим красшою і цікавійшою буде „Народна Бібліотека“.

Передплату просимо слати на адресу: **„Народна Бібліотека“, Чернівцї, ул. Панська ч. 33.** (Буковина).

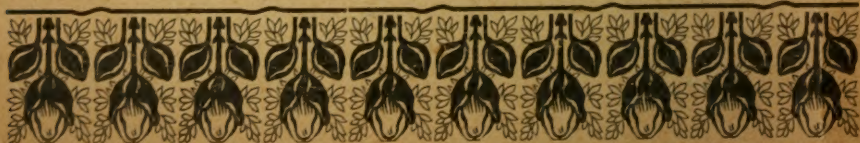

Рік I. 1. лютого 1911. Число 4.

Народна Бібліотека.

Одвічальний редактор: Андрій Веретельник.

I.

Асирійський цар Асархадон

Льва Толстого.

II.

Чортова корчма

Олекси Стороженка.

III.

Лесь преславний гайдамака

Бориса Грінченка.

ЧЕРНІВЦІ.

Видає Видавничий Відділ Союза руских хліборобских спілок на Буковині „Селяньска Каса“.

З друкарні тов. „Руска Рада“ в Чернівцях, під зарядом Івана Захарка.

Асирійський цар Асархадон.

Асирійський цар завоював державу царя Лаіля. Зруйнував і спалив усі міста, усіх-же мешканців перегнав на свою землю, військо перебив, а самого царя Лаіля посадив в клітку.

Лежачи в ночи на своїм ліжку, цар Асархадон думав про се, якою смертю карати Лаіля? Нараз почув коло себе шелест і, відкривши очи, побачив старця з довгою бородою і з добрячим поглядом.

— Ти хочеш карати смертю Лаіля? — запитав старець.

— Так, — відповів цар. — Я лиш не придумав ще, якою смертю вкарати його.

— Та-ж цар Лаіль се ти, — сказав старець.

— Се неправда, — відповів цар, — я — то я, а Лаіль — то Лаіль.

— Ти і Лаіль то все одно, — сказав старець. — Тобі лиш видаєть ся, що ти не Лаіль, а Лаіль не ти.

— Як здаєть ся? — запитав цар. — Я ось лежу на мягкім ліжку, довкруги мене покірні менї раби і невольниці, а завтра буду я, як і сегодня бенкетувати з моїми приятелями, — а Лаіль наче птах сидить в клїтці, а завтра буде з висолопленим язиком сидїти на палї і корчити ся доти, поки не здохне, а тїло його буде розірване собаками.

— Ти не можеш знищити його житя, — сказав старець.

— А як-же се було з тими 14 тисячами вояків, котрих я убив і з їх трупів зложив високу могилу? — відповів цар. — Я живий, а їх нема; значить ся я можу знищити житє.

— По чім се ти знаєш, що їх нема?

— По тім, що я не бачу їх. Головне-ж се, що вони мучились, а я нї; їм було кепсько, а менї добре.

— І се також лиш видаєть ся тобі. Ти мучив самого себе, а не їх.

— Не розумію тебе, — сказав на се цар.

— А хочеш зрозуміти? — запитав старець.

— Хочу.

— Підийди сюди, — приказав старець вказуючи цареви на ванну повну води.

Цар встав і підийшов до ванни.

„Ти хочеш карати смертю Лаіля? — запитав старець...“

— Роздягни ся і війди у ванну.

Асархадон зробив се, що приказав йому старець.

— Тепер, як лиш я пічну ляти на тебе сю воду, — сказав старець, зачернувши в кварту води, — пірни з головою.

Старець наставив кварту над головою царя і цар пірнув у воду.

І як тільки цар Асархадон пірнув, він почув себе вже не Асархадоном, а иншим чоловіком. І ось, чуючи себе тим иншим чоловіком, він бачить себе лежачого на богатій постели з гарною жінкою. Він ніколи не бачив тої женщини, але він знає, що се його жінка. Жінка ся встає і каже до нього: „Дорогий мій мужу Лаілю, ти втомив ся від праці вчорашнього дня і тому спав довше, як звичайно, але я стерегла твойого спокою і не будила тебе. Тепер же князї очікують на тебе у великій палатї. Одягай ся і виходи до них.“

І Асархадон, розуміючи з сих слів, що він є Лаіль, не дивуєть ся сьому, лиш дивно йому, що він до тепер не знав сього. Отже встає, одягаєть ся і йде у велику палату, де ждуть на нього князї.

Князї низьким поклоном аж до землї витають свого царя Лаіля, відтак встають і на його приказ сїдають перед ним, а най-

старший із князїв починає говорити про се, що не можна довше терпіти всїх наруг лютого царя Асархадона і треба йти проти нього війною. Але Лаіль не годить ся на се, лиш приказує післати до Асархадона послів, щоби його усовістити і каже князям розійти ся. По сїм він іменує поважаних людий своїми послами і наказує їм про се, що вони мають переказати цареви Асархадонови.

Покінчивши сї справи, Асархадон, почуваючи себе Лаілєм, виїзджає в гори на польованє за дикими ослами. Польованє повелось. Він сам убиває двох ослів і вернувши до дому, бенкетує зі своїми приятелями, дивлячись на танцї невольниць.

Другого дня, як звичайно, він виходить на двір, де очікують на нього прошаки, підсуднї і убогі, та рішає предложені йому справи. Покінчивши сї справи, він їде знов на улюблену свою забаву-польованє. І сього дня удаєть ся йому самому убити стару львицю і захопити її двоє львинят.

По польованю він знову бенкетує із своїми приятелями, забавляючись музикою і танцями, а ніч проводить з улюбленою своєю жінкою.

Так живучи, проводить він днї і тижнї, очікуючи повороту своїх послів висланих

до того царя Асархадона, котрим він був перше.

Посли вертають аж за місяць з відрізаними носами і ухами.

Цар Асархадон казав переказати Лаільови, що се, що зроблено з його послами, буде зроблено і з ним, коли він зараз не пришле на окуп визначену суму срібла, золота і кипарисового дерева та не приїде сам поклонити ся Асархадонови.

Лаіль, що був перше Асархадоном, знову скликає князїв і нараджуєть ся з ними про се, що треба робити. Всї кажуть одноголосно, що треба, не очікуючи нападу Асархадона йти на нього війною. Цар годить ся на се і стаючи на чолї війська, іде в похід. Похід тягнеть ся 7 днів. Кождого дня цар обїздить військо і розбуджує хоробрість у своїх вояків. На осьмий день його війська сходять ся з військами Асархадона серед широкої долини на березї ріки. Війська Лаіля хоробро бють ся, але Лаіль, що був перше Асархадоном, видячи, що вороги наче муравлї збігають ся з гір, заливають собою долину і перемагають його війська — кидаєть ся на своїй колясї в середину битви, пробиває і рубає ворогів. Але війська у Лаіля на сотки, а у Асархадона —

„На другий ранок цар Асархадон приказав увільнити Лаіля...“

на тисячі, і Лаіль чує, що він ранений та що беруть його в неволю.

Девять днів іде він з иншими невольниками закований серед вояків Асархадона. На десятий день приводять його в місто Ниневію і замикають в клітку.

Лаіль терпить не стілько від голоду і ран, кілько від сорому і від розпуки та свого безсиля. Він почуває себе безсильним відплатити ворогови за все зло, котре він терпить. Одно, що він може, се те, що не дасть приводу своїм ворогам радіти його терпінями. Він твердо постановив, мужно, без нарікань, зносити все те, що з ними буде.

Двацять днів сидить він в клітці, очікуючи кари. Він бачить, як відводять на місце страченя його рідних і приятелів. Чує стогони караних; одним з них відрубують руки і ноги, а з других живцем друть шкіру, але він не оказує ні трівоги, ні болю, ні страху. Бачить, як пахолки ведуть заковану його любу жінку. Він знає, що ведуть її за невольницю до Асархадона. І він переносить се без жалю.

Та ось два кати отворяють клітку і затягнувши йому ременем руки за спиною, підводять його до залятого кровю місця кари. Лаіль бачить острий скровавлений

паль, з котрого що йно зірвали тіло помершого на нім приятеля Лаіля. Лаіль догадуєть ся, що паль сей освободили для його страченя.

З нього знімають одежу. Лаіль жахаєть ся глянувши на худоту свойого, колись сильного, гарного тіла. Два кати підхоплюють се тіло за худі рамена, піднімають і хотять опустити на гострий паль.

— Зараз смерть, загибіль, — думає Лаіль і, забувши свою постанову видержати мужно в спокою до кінця, він, ридаючи, молить о помилуванє. Ніхто не слухає його.

„Таж се не може бути, — думає він, — я мабуть сплю. Се сон." І він силкуєть ся, щоби пробудити ся. — „Адже я не Лаіль, я Асархадон, — думає він.

— Ти і Лаіль, ти — і Асархадон, — чує він якийсь голос і почуває, що траченє починаєть ся. Він скрикує і в тій хвилї висуває голову з води. Старець стоїть над ним, виливаючи йому на голову з кварти останок води.

— О, як я страшно мучив ся! І як довго! — каже Асархадон.

— Де там довго, — мовить старець. — Ти що йно пірнув і в тій хвилї назад висунув голову з води. Бач, що вода з кварти не вся ще вилялась. Чи ти зрозумів тепер?

Асархадон нічого не відповідає лиш з страхом дивить ся на старця.

— Чи зрозумів ти тепер? — питає далї старець. — Се ти і ті жовнїри, котрих ти поубивав — се ти також. І не лиш жовнїри, але і ті звірі, котрих ти убивав на польованю і пожирав на своїх бенкетах, були також — ти. Ти думав, що житє лиш в тобі, але я стягнув з тебе заслону обману і ти побачив, що дїлаючи зло иншим, ти чиниш його і собі. Житє одно у всїм і ти проявляєш в собі лиш частину сього одного житя. І лиш в сїй однїй частинї житя, в собі, ти можеш поліпшити, або погіршити, побільшити або поменшити житє. Уліпшити житє в собі ти можеш лиш сим, що будеш руйнувати перегороди, що віддїлюють твоє житє від инших сотворінь, будеш уважати инші сотворіня собою і любити меш їх. Знищити житє у инших сотворінь се не в твоїй власти. Житє убитих тобою сотворінь щезло з твоїх очий, але не знївечилось. Ти думав продовжити своє житє і вкоротити житє иншим, але ти не в змозї сього зробити. Для житя нема нї часу, нї місця. Житє — хвилина і житє — тисячі лїт, і житє твоє і житє всїх видимих і невидимих істот сьвіта — однаково рівне. Знївечити житя і переинакшити не

можна, тому, що воно лиш одно є. Все проче лиш нам видаєть ся.

Сказавши се, старець зник.

На другий ранок цар Асархадон приказав увільнити Лаіля і всїх забраних в неволю та заперестав карати смертю.

На третїй день він прикликав до себе свойого сина Ашурбанїпала і передав йому царство, а сам пішов з разу в пустиню, роздумуючи над сим, про що довідав ся від таємничого старця. А потім він почав ходити у видї мандрівника по містах і селах, проповідуючи людям, що житє одно, і що люди роблять зло лиш собі, коли хотять чинити зло иншим сотворіням.

З российського переклав

А. Веретельник.

Чортова корчма.

(*Антону Андрієвичу Глушановському*).

Раз, походом із курської ґубернії в херсонські степи, переправившись через Дніпро, прийшов наш штаб на днівку в село Сведовок. Село розкинулось у долині, а кругом оточували його високі гори, вкритії одвічним лїсом. Минї сказали, що в лїсї багацько валюшнів, і я, на другий день, пішов пополювати. Щоб не заблудити ся в гущах, я узяв із собою хазяйського сина, парубка по двайцятому року; думаю собі: проведе, а часом як встрелю на плесї качку, то буде кому й витягти. В лїсї валюшнів здіймалось до біса, так за гущиною не зручно було стріляти; от ми, пообідавши у лїсничого, й вибрались із нетрів ік Днїпру, щоб пополювати ще на качок та куликів.

Вже над вечір, як став стухати жар, повертались ми у село луговиною. Не доходячи зо три верстви до села, побачив

я на горі велику руїну мурованої будови. Сонце сиділо і огненним промінням осьвічувало темні мури, а за ними і наоколо чорнів ліс.

— Що се за руїна? — спитав я парубка.

— Се „Чортова корчма“, — відказав парубок.

— Як чортова?

— У сій корчмі колись, давно вже, шинкували чорти, тай досі що року перед різдвом бенкетують тутечки з відьмами.

— Хто-ж бачив як вони бенкетують?

— Були такі що бачили, тай розказували тим, що не бачили.

Я зійшов на гору, щоб огледіти руїну. Корчма була стародавної будівлі: широкі стіни й покої під зводами. В першому покою, на камяному помості, було розкидане скло від битих пляшок, кістки; а біля розваленої груби лежала кабиця, багацько битих горшків і купа попелу з вугіллям. Видко було, що тутечки ще не так давно щось готували і добре гуляли.

— Так, так, — сказав я, — бенкетували, тільки не знаю хто: чи люди, чи чорти?

— Кому-ж більш і товктись тутечки, — відказав парубок, — як не чортам! Яка нечиста мати понесе сюди чоловіка!

— Розкажи-ж мині, хто довідав ся, що в сій корчмі шинкували чорти? Як про се розказують?

... „а вже які відьми з Київа назлітають ся...“

— От як про се розказують старі люди, — почав парубок. — Ще за часів Січи, недалечко від сієї корчми, доживав

віку старий запорожець. Мав він хату на дві половини, — на одній, у сьвітличці, сам жив, а на другій жила бабуся, що його годувала і доглядала. Запорожця того всі поважали, бо дуже добра і чесна була людина; не гнула перед ним кирпи і старшина, ходили до його і прості люди, деколи заходили й Татари (бо й по татарськи знав) і Жиди; та він і чортів не цуравсь: — інколи й біси до його навертались, то він було розпитує їх і бавить ся з ними.

— Раз, перед різдвом, тільки що вернув ся він із всеночної, чує — щось шкряба біля дверей. Запорожець думав, що кітка, — тільки відчинив, а в хату шасть чорт; хука в лапки і підскакує халяндри, бачите — дуже приморозило, так чорта проняв циганський піт.

„Тай змерз же!“ каже чорт, „такий мороз, що аж очи зліпають ся! Будьте ласкаві, добродію, пустїть погріти ся“.

„Грій ся, вражий сину“, каже запорожець, поскубши тихенько за вухо чорта.

„Спасибі вам, добродію“, — каже чорт, „за вашу ласку“. Тай сїв біля грубки.

„Відкіля се“, спитав запорожець, „нечиста мати тебе принесла?“

„Здалека“, — каже чорт, „аж із того краю сьвіта!“

„Що-ж ти там робив?“ — спитав старий.

„Звісно що“, — каже чорт, „іскушав людий. Що-ж нам чортам більше й робити!...“

„І не обридне вам“, — каже запорожець, „чорт-батька-зна-чого блукати по сьвіту! Пора-б уже вам і вгамувати ся...“

„Е, добродію“, — каже чорт, збіднївшись, „не наша сила, не наша й воля: — і в нас є старшина, сиріч начальство... треба, бачите, слухати ся; скачи, враже, як пан каже. А то який би його біс оттак і по сьвіту товк ся! Подивіть ся лишень на мене: гасаючи, всї кіхтики на лапках попротирав, і шерсть на боках повилазила!... Та ще, коли-б ви знали, що вони вигадують тамечки у пеклї: понастроювали скрізь тих шинків, корчем, запроважають бенкети, ігрища, гоцаки, тропаки, гопаки!...“

„Не велика ще біда“, каже запорожець, „із тих шинків, корчем і ігрищів: прийде чоловік у шинок, випє собі на здоровя чарку горілки, з'їсть оселедець-другий; зберуть ся на празник або в неділю парубки та дівчата, погуляють собі, потанцюють, а деякі спарують ся й одружать ся...“

„Коли-б так!“ — каже чорт, „то-б нічого було й казати; а то хоч би і в сїй корчмі, що біля вас... Чи ви знаєте, добродію, хто там шинкує?...“

„Казали — якийсь Жид“, — каже запорожець.

„Який вам Жид!“ — відказав чорт, зареготавшись, „наш таки чорт, та ще й з Київа відьми налїтають“.

„Глянь!“ — каже запорожець, „не знав я сього, а то-б пішов подивити ся!... А ти-ж, чорте, — пита, „що там робиш?“

„Що я роблю?... Танцюю“, каже чорт; „сьогоднї важний задамо бенкет, і музика таки наша пекельна буде, а вже які відьми з Київа назлїтають ся, на віки гарні! Приходьте, добродію, до нас, побачите як я буду танцювати гопака і гоцака!“

„Пішов би“, — відказує запорожець, „так нікому-ж мене провести, старий вже з біса став...“

„Я-ж вас проведу“, каже чорт, „разом і підемо“.

„Добре!“ — каже запорожець, „побачимо, як там у вас, у чортів, люди бенкетують“.

— Виголивсь запорожець, одяг червоний жупан із вильотами, що пообшивані брузументами, обувсь у чоботи сапянцї, під-

перезав ся шалевим поясом, причепив шаблюку, і вусів не забув навапсити, та взявши чорта за хвіст, і пішов у корчму. Як зблизились ік корчмі, приглянув ся запорожець, аж перед ним не чорт уже, а парубок у чорному кобеняку, підперезаний червоним поясом, у смушевій шапці; і вже тримав його не за хвіст, а за кобеняк.

— Увійшов запорожець у корчму, дивить ся — народу повнісінько як у церкві; по всіх ліхтарях позасьвічувані сьвічки: дарма що шабашкові, а палають неначе воскові в ставниках. Тільки вгледів орендар запорожця, зараз і підскочив до його з пляшкою.

„Мозе пан добродзій“, — каже, „позволі килішек ґданської вудки?“

„Всип“, — каже запорожець, „побачимо, що там за ґданська!“

— Випив запорожець — аж зацмокав: така кріпка та смачна.

„Мозе сце“, — каже орендар, „пан добродзій позволі килішек?“

— Випив запорожець і другу. Якось йому повеселішало, неначе помолодшав. А тут як ушкварять музики джинжируху! — тай гарно-ж грали, матери їх лихо: скрипиця так і виспівує, бубни і гудуть гуркотять, цимбали мов дзвоники дзвонять. Як

почув старий, так аж жижки в його затрусились, самі ноги затупотїли. Зараз і почали танцювати. Дївчата такі гарні, одна в одну. Пішов у танець і той чорт, що привів запорожця. Знатно танцює, гаспидів син! Не вдержавсь і старий, ну й собі по запорозьки і викрутасом, і вихилясом, цокотить підківками, вистрибує, ноги вище голови задирає. Парубоцтво й дївчата кругом обступили, дивують ся і на чорта вже не дивлять ся. Танцював старий, поки в його духу не захопило. А тут де не взявсь орендар із пляшкою і знов до його.

„Мозе пан добродзїй позволї килїшек вудки?“

…„приглянув ся запорожець, перед ним не чорт уже, а парубок…“

— А запорожцю того тільки й треба; випив, трошки віддихав і знов пішов із чортом козачка. Як натанцювались, повів чорт старого по других покоях. Увійшли в один, усе парубки та дївчата, сидять собі парками; розмовляють і чоломкають ся. Увійшли у другий, аж там грають у карти: на столї купи грошей, мідні й срібні, а кругом стола

людий-людий: були між ними і з сивими чубами... Не счув ся запорожець як і сам став грати. Здали карти раз, в-друге — вже й таляра програв! Що за біс! думає собі, — у одного чоловіка усе тузи. Коли зирк, аж він виймає з кишені карти. Запорожець черк його по пиці, а той старого за груди.

„Е, ні“ гримнув запорожець, „пострівай, роби що небудь одно, коли шахруєш, так і шахруй, а я почав тебе бити, так і буду товкти!“ — Та і в друге йому затопив.

— Той ґвалту; відкіля ні взявсь орендар, до запорожця, як крикне:

„За сцо ви бєте моїх гостий?... Ми вас прозенемо з кумпанії!...“

„Мовчи чорте“, — гримнув запорожець, „зась тобі до людий, знай своє пекло!...“

„Який я цорт“, — відказує орендар, „я цесний еврей!“

„Брешеш“, — каже запорожець, „от як стягну з тебе жидівські галанці, тай відотну тобі хвіст, щоб знав, як приймати шахраїв до гурту!...“

— А чорт, що привів запорожця, смик орендаря за шляфрок.

„Хто сахрує, хто?“ — загугнів орендар; неначе й не знає хто.

„Ось хто“, — гримнув запорожець, та знов черк по пиці шахрая.

— А орендар до його:

„Як ти осьміливсь ошукувати пана до-

...„а кругом стола людий-людий“...

бродзія“. Далі каже другим: „Забирайте, панове, його гросі і зеніть з карчми!... Я приймаю тільки цесних людий!“

— Духом розхапали гроші, женуть шахрая в потилицю, а Жид до запорожця з пляшкою.

„Мозе пан добродзій позволї килїшек вудки ?“

— Частує запорожця, а тут прибігли дві дівчини, такі гарні, певно відьми: білі, повні, щоки горять, очі як зірочки яснїють; втомились танцюючи, так повні груди так і підіймають ся до гори. Вхопили старого під руки тай повели.

„Потанцюйте ще, добродїю“, просять, „люди кажуть, що мабуть у вас чорти сидять у чоботях !“

„А може й сидять“, — каже запорожець, „бо чорт мене обував“.

— Знов пішов гайдука садити, так за відьом і держить ся; на силу вже чорт вивів його з корчми. Сказано, запорозька натура і байдуже йому: з ким би не гуляти, аби гуляти !... Повів чорт запорожця до дому; на силу диба неборак: дуже таки втомив ся, обома руками держить ся за хвіст, аж стогне сердешний чорт. Як дійшов старий до своєї господи, попрощав ся з чортом, тай став стукати у двері. Відчинила бабуся, сьвітить, а запорожець до неї, ну її обіймати та до серця тулити, а баба від його, трохи каганця не впустила.

„Бог із вами, добродію!“ каже: „що се ви робите, чи ви не здуріли?“

— На силу його утихомирила і положила спати. На другий день прокинув ся запорожець, дивить ся — бабуся стоїть біля його ліжка.

„А що“, — спитав запорожець „чи вже благовістили до церкви?“

„Де вам благовістили!“ — каже баба, „добрі люди вже й пообідали; я вже думала, чи не заснули ви на віки вічні!“

Як схопить ся запорожець, як крикне:

„Ну не бісового-ж тобі сина й чорти! Чого гаспиди наробили: на різдво не довелось минї в церкві бути й Богу помолити ся! Ні“, каже, „сього не можна... Як таку волю їм дати, то вони всїх людий з пантелику зібють; мабуть не я один опізнивсь до церкви!...

— Одяг ся і пішов до попа, розказав йому все, як було, зібрали мірян, порадились, тай рішили: спалити діявольську корчму. Так хоч і спалили, а всеж таки що року, перед різдвом товчуть ся і бенкетують тутечки чорти й відьми. Як бачите, — ніхто й цегли не бере на печі, боять ся. Так ся анахемська руїна мабуть буде стояти аж до кінця сьвіта!...

— Добре, — додав парубок, — що тоді були на сьвіті такі люди, як оцей запорожець, що розказую; було й кому довідати ся, що шинкують чорти; а теперечки кождому байдуже...

Лесь

преславний гайдамака.

Гей, у Луцьку, славнім місті,
Там зійшлось не сто, не двісті,
А збирав ся люд увесь:
Подивитись кожен хоче,
Як то смерти тут доскоче
Гайдамака славний Лесь,

*

Вже збудовано й помости,
Де дають страшної хлости,
Кат з сокирою стоїть;
Круг помосту, — то не жарти! —
Вояки пильнують варти —
Шабля в кожнього блищить.

*

Бакаляри*) і рахмістри,
Инші лавники**) й бурмістри
З патерицями в руках;
Швець, зірвавшись од роботи,

---

*) Вчителї. **) Радні.

Недошиті кинув боти, —
Поспішає так, що страх!

*

І дівчата полохливі,
Молодиці уродливі
І перекупки міські;
Мов метелик між квітками —
Між дівоцтвом і жінками
Вють ся жевжики меткі.

*

А в передній самій лаві
Страх моторні ї цікаві
Дівка Хима й жіночки.
І про Леся, що він злючий
І рудий і поганючий,
Їх лепечуть язики.

*

Хима, дівка соромлива,
Додає й свого ще дива:
„Кажуть, кров людськую пє!...
Бо як їсти сяде тільки, —
Джура*) крови — не горілки
Повний кухоль подає“.

*

— „От собака! От котюга!“ —
Верещить одна і друга...
Аж ураз гукають: „Цить!“

---

*) Слуга.

Вся жінота поніміла!
Бий тебе небесна сила! —
На помості Лесь стоїть.

•

Стан високий, вус козацький,
Чорні брови і юнацький
Погляд сьміливий, палкий:
Так тим поглядом проймає,
Мов у душу зазирає,
Мов звеліти хоче їй.

•

От як люди набрехали!...
А пан возьний взяв шпаргали
Та й почав читати з їх,
Що сей Лесь є гайдамака,
Престрашенний розбишака,
Наробив гріхів тяжких:

•

Розбивав панів добреньких,
Убивав ксьондзів сьвятеньких,
Забирав жінок, дівчат,
І за сеє по статуту
Тую „голову зопсуту“
Відрубати має кат.

•

„Раз на сьвіт родила мати, —
Тільки раз і помирати!“ —
Лесь як гримне у той час:

„Прощавайте, громадяне!...
Ну, катюго! сили стане,
Щоб утяти шию враз?“

*

Нахилив ся до колоди,
Кат сокиру в гору зводе...
Щось тоді як закричить!
Оттакого ще вам дива:
Хима, дівка соромлива,
На помості вже стоїть.

*

„Пострівай, катюго клятий!...
За дружину Леся взяти
Хочу я... його пустить!“...
Вся громада занімала
З дива Химиного діла,
Кат не знає що робить.

*

Але возьний ані гадки:
Артикули зна й порядки
І рече судовий пан:
„Коли дівочка учтива
Взять забійцю, милостива,
У малженський схоче стан, —

*

То і право, і статути
Нам велять те слово вчути
І декрет такий вчинить:

Зараз їх обох узяти,
Швидче в церкві повінчати
Та й на волю відпустить".

*

Кат сердитий зажурив ся,
Люд, зрадївши, звеселив ся,
Хима рада, аж скака!
Лесь поглянув на дївчину —
Запялась... „А скинь хустину:
Гляну — дївчина яка".

*

Хустка впала. Та й негарна!...
І руда, і нечупарна,
Ще й курпатий ніс чудний...
„Як такую взять почвару, —
Краще вже приймати кару...
Кате! гей, рубай мерщій!"

*

Гуп сокира на колоду!...
Скрик озвавсь серед народу...
Покотилась голова...
Кат радіє, звеселившись,
Люд похнюпивсь, зажурившись,
Хима пада й зомлїва.

*

Ой за Луцьком, містом славним,
Та й звичаєм стародавним
Поховали козака:

Там долина — гей широка,
Там могила — гей висока,
Гей висока і стрімка!

*

Вітер віє по долині,
Розхиляє лист калини,
Що у Леся в головах;
І сіда орел крилатий
На могилі спочивати,
Налітавшись по степах.

*

Сяє з неба сонце ясно,
І цвите калина красно,
А красу козак любив!...
Добре там йому лежати:
Все прибралось в пишні шати,
Соловейків чути спів...

Борис Грінченко.